

10 septembrie, ora 22.30

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

CONCERTELE DE LA MIEZUL NOPTII

Ateneul Român

EUROPA GALANTE

FABIO BIONDI vioară, dirijor

Mozart Divertismentul în re major K. 136/125a

Allegro / Andante / Presto

Haydn Divertismentul în re major Hob. III:D3

Adagio / Menuet / Andante / Menuet / Presto

Vivaldi Anotimpurile – ciclu de patru concerte pentru vioară, orchestră de coarde și basso continuo

Primăvara / Vara / Toamna / Iarna

Un divertisment (divertimento fiind denumirea genului, adoptată din italiană de întreaga Europă a perioadei clasice) însemna în 1802, conform teoreticianului german Heinrich Christoph Koch, o lucrare muzicală agreabilă auzului, dar care nu trebuia să genereze în ascultător emoții, indiferent de natura lor. Divertismentele erau deci compoziții accesibile, concepute să fie prezentate în aer liber, ca fundal al reuniunilor dansante sau pentru alte ocazii de acest fel. Erau concepute adesea pentru un ansamblu cu structură flexibilă, de instrumente de suflat și coarde.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) a pus pe portativ **Divertismenul în re major KV 136** în iarna anului 1772. Este vorba despre o creație semnată de un autor de numai 16 ani, aflat atunci în pauza dintre turnee în Italia, marcate componistic prin opere care puneau la încercare serios chiar și un autor de geniu, cu înzestrări ieșite din comun, precum Mozart. În acel context, apropierea de divertisment a adus o variație binevenită. Bineînțeles, artistul salzburghez a conferit, și în acest caz, elevație lucrării în acest gen, ce radiază attributele stilului său însemnând, între altele, spontaneitatea inspirației și variații de detaliu la reluările de fraze tipice stilului clasic, având ca efect amprenta de prospețime prin care Mozart continuă să fascineze și astăzi.

Partea întâi, *Allegro*, aduce febrilitate, cursivitate, virtuozitate, finețe stilistică; și turnuri de modulație amintind de stilul sensibil al lui Carl Philipp Emanuel Bach, pentru care Mozart a nutrit un respect aproape religios. Partea a doua, *Andante*, propune o notă agreabilă, de bună dispoziție relaxată.

Îi urmează ultima mișcare, *Presto*, o explozie de spirit, un exercițiu mozartian de scriitură în pizzicato.

Strălucire, claritate clasică și echilibru – sunt calități ale acestui Divertisment care poate fi privit și ca un exercițiu de stil pe care Mozart l-a făcut în pregătirea cvartetelor sale de mai târziu sau a simfoniilor de maturitate.

Întreaga poveste muzicală a lui **Joseph Haydn** (1732-1809) se leagă de admirația pe care i-au purtat-o și de încrederea pe care i-au acordat-o aristocrați ai timpului său, având profunde legături cu muzica. Haydn a lucrat succesiv pentru baronul Karl Joseph von Fürnberg, contele Ferdinand Maximilian von Morzin, etapa fiind prolifică din perspectiva cultivării divertismentului; pentru ca în 1761 muzicianul să fie angajat dirijor secund al Prințului Pál Antal Esterházy.

Divertismentul în re major Hob. III: D3 nu poate fi datat cu precizie, dar este atribuit de muzicologi, cu aproximație, perioadei 1757-1762; în care autorul austriac a cultivat genul divertismentului de o manieră tradițională, dar cu o vădită prospețime de limbaj. Vorbim despre un creator care nu a căutat vreodată, în lunga sa activitate, originalitatea ca scop în sine, cizelând însă până la perfecțiune un stil și având un simț al formei de o unitate ce nu-și găsește comparație în întregul clasicism.

Program

Senin și estompat în expresie, divertismentul de față este gândit pentru cvartet de coarde, propunând o structură pentapartită: un *Adagio* în formă de temă cu 5 variațiuni, un *Andante*, un al doilea *Menuet* ca parte a patra și, în sfârșit, energicul *Presto* final. Scriitura eterată și expresia uniformă, lipsită de contraste șocante, tratarea viorii prime ca portstindard al liniei melodice, cu susținerea armonică a celorlalte instrumente amintind de tehnica basului continuu, sunt argumente solide ale includerii lucrării în repertoriul unei formații specializate în abordarea repertoriului baroc.

Ciclul celor 4 concerte ***Anotimpurile*** de **Antonio Vivaldi** (1678-1741) figurează constant în topul celor mai cântate și înregistrate lucrări de muzică clasică. Deși nu sunt rodul activității de la Ospedale della Pietà din Veneția, accesibilitatea scriiturii, descriptivismul de o plasticitate incomparabilă și eficiența expresivă obținută cu mijloace relativ simple indică experiența pe care Vivaldi o căpătase ca profesor de vioară și compozitor, în anii anteriori în care se ocupase de faimoasa orchestră de fete a orfelinatului. Ciclul a fost conceput în perioada anilor 1718-1720, pe când artistul era capelmaestru la Mantua (însă există comentatori care afirmă că inspirația pentru această muzică ar fi anterioară).

Anotimpurile deschid ciclul celor 12 concerte op. 8, publicate în 1725, la Amsterdam, sub titlul *Il cimento dell'armonia e dell'invenzione* („Întrecerea dintre armonie și inventivitate”).

Ciclul reprezintă o concepție revoluționară a începutului de secol al XVIII-lea. Vivaldi transfigurează sonor pârâuri, păsări cântătoare (de diferite specii, fiecare cu profil distinct), un păstor și câinele său care latră, zumzetul insectelor și sonoritățile petrecerilor în aer liber, peisaje înghețate și focuri călduroase de iarnă. Un alt aspect unic este prezența, la publicare, a unor sonete ce însoțesc partitura muzicală, adevărate programe literare. Autorul lor rămâne necunoscut, însă acesta ar fi putut fi Vivaldi însuși (un argument în acest sens reprezentându-l structura tripartită a fiecărui sonet, corespunzătoare alcătuirii concertelor).

Ordinea lucrărilor, precizată chiar de autor, este următoarea:

1. Concertul op. 8 nr. 1 RV 269 în Mi major *Primăvara*
2. Concertul op. 8 nr. 2 RV 315 în sol minor *Vara*
3. Concertul op. 8 nr. 3 RV 293 în Fa major *Toamna*
4. Concertul op. 8 nr. 4 RV 297 în fa minor *Iarna*

Ștefan Costache

Orchestra

Europa Galante a fost înființată în 1989 din dorința directorului său artistic, Fabio Biondi, de a crea un ansamblu instrumental italian pentru interpretări ale marelui repertoriu Baroc și Clasic pe instrumente de epocă. Descoperirea muzicii vechi era pe atunci domeniul exclusiv al muzicienilor din nordul Europei, iar nevoia unei revizuii exclusiv italiene a acestui repertoriu a stat la baza formării ansamblului.

Europa Galante a obținut un mare succes încă de la început, odată cu lansarea primei sale înregistrări ce cuprinde concerte de Antonio Vivaldi (Premiul Cini la Veneția, Choc de la Musique în Franța). Încă de la început, ansamblul a fost lăudat pentru capacitatea sa de a „aduce ceva cu adevărat nou și vital unor repertorii care sunt adesea interpretate, luminând căi deja larg urmărite cu modulații intime, articulate cu expresivitate” (Gramophone).

În anii care au urmat, caracterul nou și unic al ansamblului Europa Galante a fost subliniat de o listă tot mai mare de premii importante obținute în urma înregistrărilor, inclusiv numeroase premii Diapason d'Or și Choc du Monde de la Musique, mai multe alegeri ale editorilor BBC, premii RTL și trei nominalizări la premiile Grammy.

Însă, mai presus de toate, ansamblul a devenit cunoscut pentru concertele sale susținute în cele mai importante teatre de operă și săli de concerte din lume, inclusiv Teatro alla Scala din Milano, Concertgebouw din Amsterdam, Royal Albert Hall din Londra, Théâtre des Champs-Élysées din Paris, Boulez-Saal din Berlin, Auditorio Nacional din Madrid, Lincoln Center și Carnegie Hall din New York (unde grupul a fost descris de The New York Times ca fiind „caracterizat de dinamism și rafinament”), Walt Disney Concert Hall din Los Angeles și Sydney Opera House. Printre spectacolele importante din cadrul festivalurilor se numără BBC Proms din Londra, Festivalul Internațional de la Edinburgh, Festivalul Baalbeck din Liban, precum și festivaluri importante din Asia, inclusiv Festivalul de primăvară de la Centrul Național de Artă Interpretativă din Beijing, Festivalul de Artă din Hong Kong și alte spectacole din regiune, cum ar fi Suntory Hall din Tokyo, Shanghai Concert Hall și Lotte Hall din Seoul. Europa Galante concertează pe toate continentele.

Pe lângă redescoperirea celor mai faimoase lucrări din repertoriul Baroc italian, cum ar fi interpretarea revoluționară a celor *Patru Anotimpuri* de Vivaldi, care a dobândit un statut mitic, Europa Galante a fost implicată și în recuperarea unor comori ascunse din anii 1700. În Italia, ansamblul a colaborat cu Academia Națională Santa Cecilia la reconstrucția oratoriilor de Antonio Caldara, Leonardo Leo și Gian Francesco de Mayo, precum și a lucrărilor lui Scarlatti, cum ar fi *Carlo Re d'Allemagna*, *Il Trionfo dell'Onore* și *Massimo Puppieno*.

Această activitate de cercetare a fost recunoscută și premiată pe scară largă. În 2002, Fabio Biondi și Europa Galante au primit Premiul Abbiati din partea criticilor muzicali italieni pentru întreaga activitate concertistică și pentru interpretarea piesei *Il Trionfo dell'Onore*.

De asemenea, în 2008, Fabio Biondi și Europa Galante, împreună cu Compagnia Colla, au primit premiul special Abbiati pentru Filemone e Bauci de Haydn, pentru originalitatea și valoarea redescoperirii acestei lucrări, pe care au reușit să o readucă la întreaga sa splendoare instrumentală și vocală.

Dar curiozitatea lui Fabio Biondi și Europa Galante merge mai departe, depășind limita dintre Baroc și stilul clasic. În 2001, grupul a făcut prima sa incursiune în repertoriul *bel canto* cu o interpretare a operei *Norma* de Bellini pe instrumente originale, pentru Festivalul Verdi.

În 1989, în urma unei colaborări extinse cu ansambluri precum Les Musiciens du Louvre și The English Concert, **Fabio Biondi** a fondat Europa Galante, care a devenit rapid cel mai important ansamblu italian de muzică de epocă. Biondi și ansamblul său și-au clădit o reputație datorită „interpretărilor proaspete și vibrante” (New York Times) și dau o nouă viață repertoriului Baroc, Clasic și Romantic timpuriu, concertând la festivaluri și pe scene internaționale de top, inclusiv recent la Berlin Pierre Boulez Saal, Elbphilharmonie Hamburg, Wiener Konzerthaus, Festivalul Enescu și Festivalul Internațional de la Edinburgh.

©Carole Parodi

Biondi aduce această abordare autentică și captivantă

orchestrelor simfonice și de cameră moderne pe care le conduce și le dirijează de la vioară. Printre cele mai importante concerte recente și viitoare se numără NewYork Philharmonic, Chicago Symphony, Hong Kong Philharmonic, Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia, RAI Torino, NDR Radiophilharmonie, Frankfurt Radio Symphony, Finnish Radio Symphony, orchestrele de cameră Mahler și Mozarteumorchester Salzburg. A fost director artistic pentru Muzică Barocă la Orchestra Simfonică din Stavanger timp de unsprezece ani, până în 2016.

Pasiunea lui Biondi pentru operă îl aduce în marile teatre, inclusiv la Opera din Zurich, Staatsoper unter den Linden din Berlin și, în 2020, la Grand Théâtre de Genève pentru *Die Entführung aus dem Serail* de Mozart în noua producție a lui Luk Perceval. A fost director muzical în perioada 2015-18 al Palau de les Arts Reina Sofia din Valencia, unde a dirijat producții de Donizetti, Rossini, Haydn și *Il Corsaro* de Verdi. Ca violonist, este respectat ca un virtuoz „ireproșabil” (The Guardian), concertând în recitaluri în întreaga lume, inclusiv la Carnegie Hall, Wigmore Hall, Auditorio Nacional de Música Madrid și Cité de la Musique. Discografia sa vastă la Warner Classics, Virgin și Glossa i-a adus lui Biondi numeroase premii, inclusiv Diapason d'Or de l'Année și Choc de Musique; înregistrarea sa cu Europa Galante a celor *Patru Anotimpuri* de Vivaldi, care a fost aclamată pe scară largă, a fost desemnată Discul Anului de către organizații din peste cinci țări; a înregistrat cu Joyce DiDonato, Diana Damrau, Philippe Jaroussky, Vivica Genaux și Rolando Villazón. Recenta sa înregistrare a Sonatelor pentru Vioară și Chitară ale lui Paganini a fost desemnată Editor's Choice de către Gramophone și BBC Music Magazine.

Biondi este academician al Accademia Nazionale di Santa Cecilia din 2011, a fost numit în 2015 ofițer al Ordinului Național al Artelor și Literelor de către Ministerul francez al Culturii, iar în 2019 a primit medalia Curajului și Verității din partea guvernului polonez, în semn de recunoaștere a realizărilor culturale remarcabile.